

еўрапейскі кантэкст, трансфармацыя і эвалюцыя жанру. Аўтарэф. дыс. ... канд. філал. навук. Мінск, 2002. — 20 с.; 5. *Бэдзье Ж.* Трышчан ды Іжота: Сярэднявечная легенда ў перакладзе Л. Галяка / Прадмова, рэдагаваньне й камэнтары Н. Старавойтавай // Запісы. — 2005. — № 29. — С. 33 – 132; 6. *Вэспэр В.* Парсіваль. Сярэднявечная легенда / Пер. зь ням. Л. Галяка. Ватэнштэт: Беларускае выдавецтва “ЯС”, 1947. — 70 с.; 7. *Галяк Л.* Успаміны: У 2 кн. ЗША: Летапіс, 1982—1983; 8. Парсіваль / Прадм., падрыхт. да друку З. Пазьняка // Беларускія Ведамасьці. 2001—2002. С. 1—23 альбо <http://www.bielarus.net/archives/2004/12/08/105/>; 9. *Станкевіч Я.* Маленькі маскоўска-беларускі (крывіцкі) слоўнічак фразеолёгічны і прыказкаў ды прывітаньні, зычэньні і інш. // Збор твораў у двух тамах. Т. 1. Менск, 2002. С. 410—411; 10. *Старавойтава Н.* Беларуская перакладная аповесць эпохі Адраджэння (тэксталогія і стыль перакладу). Аўтарэф. дыс. ... канд. філал. навук. Мінск, 2004. — 22 с.; 11. *Юрэвіч Л.* Літаратурны рух на эміграцыі. Мінск, 2002. — С. 185; 12. *Kipel Z.* Povest ab Tryshchane // The New Arthurian Encyclopedia / ed. by Norris J. Lacy. — Vol. 93. — New York—London, 1996. — P. 366.

Яковенко Л. (Київ, Україна)

Явища нематеріальнага свету в украінських та польських фразеологізмах на позначення ПОВЯВИ – ЗНИКНЕННЯ

У статті визначено роль слів, що належать до тематичної групи нематеріальний світ, на формування фразеологічних значень поява – зникнення в украінській та польській мовах. Іменники, що позначають явища нематеріальнага свету, виступають в украінських та польських фразеологізмах на позначення народження й смерті, появи, приходу кого-небудь кудись й відходу, віддалення, втечі, а також на позначення відсутності. Найбільша кількість одиниць з цими компонентами позначає смерть, загибель, найменша – відхід, втечу. Ці слова створюють емоційно-експресивне тло висловлення з чітким розмежуванням позитивного та негативного ставлення до предмета чи ситуації.

Ключові слова: фразеологічна одиниця, семантика фразеологічної одиниці, компонент фразеологічної одиниці, зіставні дослідження.

В статье определена роль слов, принадлежащих к тематической группе нематериальный мир, на формирование фразеологических значений появление – исчезновение в украинском и польском языках. Существительные, обозначающие явления нематериального мира, функционируют в украинских и польских фразеологизмах, обозначающих рождение и смерть, появление, приход кого-либо куда и уход, отдаление, побег, а также в единицах, обозначающих отсутствие. Эти слова создают эмоционально-экспрессивный фон высказывания с четким размежеванием позитивного и негативного отношения к предмету либо к ситуации.

Ключевые слова: фразеологическая единица, семантика фразеологической единицы, компонент фразеологической единицы, сопоставительные исследования.

The article defines the role of words belonging to the thematic cluster of non-material world, the formation of phraseological values of the appearance - disappearance of the Ukrainian and Polish. Nouns denoting phenomena of non-material world, operating in the Ukrainian and Polish phraseologisms denoting the birth and death, the appearance, the arrival of someone to care and, distancing, escape, and also in terms of units denoting absence. These words create emotional and expressive background with a clear delimitation of statements of positive and negative attitudes towards the subject or the situation.

Key words: *phraseological unit, the semantics of phraseological unit, a component of phraseological units, a comparative study.*

На сучасному етапі розвитку мовознавства, поряд з дослідженням питань, пов'язаних з фразеологією певних лінгвоспільнот, існує нагальна потреба компаративного вивчення фразеології двох чи кількох споріднених мов. Цьому сприяє як достатня база окремих мовознавчих наук, так і значна кількість студій, присвячених порівняльному аналізу деяких тематичних блоків у слов'янській фразеології. Зважаючи на тривалі історичні зв'язки українського та польського народів, що мали значний вплив на їхню мову і культуру, а також на активне культурно-наукове співробітництво України та Польщі у сьогоденні, особливо цікавим вбачається зіставне вивчення фразеології української та польської мов. З цього погляду привертають увагу праці українського дослідника А.О. Івченка, який здійснює ареалогічний аналіз української фразеології у контексті слов'янського мегаконтинууму [4], а також досліджує фразеологічні контакти української та польської мов [3]; А.М. Кравчук зіставляє українські та польські фразеологічні одиниці (далі – ФО) з ономастичним компонентом [5], Н.Б. Дем'яненко аналізує оцінку інтелекту людини в українській, польській та російській фразеології [2]. О.А. Семенюк і У.В. Тимофєєва розглядають у порівняльному й лінгвокультурному аспектах українські, російські й польські ФО з компонентом *людина, люди* [7]. Мають значний доробок у цій галузі й польські вчені. Так, В. Хлебда, Я. Вавжиньчик, Т. Вельг та ін. уклали довідник польсько-російських ідіом [9]. І. Дашчинська вивчає проблему польсько-російських фразеологічних еквівалентів [10], К. Кусал розглядає російсько-польські міжмовні омоніми у сфері фразеології [11]. Існує також цілий ряд дисертаційних досліджень, присвячених порівняльному вивченню слов'янських мов, української та польської зокрема.

Однак маловивченим залишається питання про вплив окремих компонентів ФО на формування цілісного фразеологічного значення у споріднених мовах. Тому ставимо за **мету** встановити роль слів, що належать до тематичної групи *нематеріальний світ*, на формування фразеологічних значень *поява – зникнення* в українській та польській мові, а також визначити місце названої лексики у ментальному лексиконі українців та поляків.

Досліджувані значення є досить абстрактними і представляють собою наслідки певних змін, процесів у фізичному, ментальному та духовному просторі. Тому ФО, що містять у своїй семантичній структурі компонент 'появитися' чи 'зникнути', доцільно поділити на такі семантичні групи: 1) ФО на позначення локальних змін та характеристик (поява: *de ne візьмись; як уродився; зникнення: щезнути як Сірко в базарі; плюснуло, луснуло, та й нема*); 2) ФО на позначення життя людини (народження: *побачити світ; в капусті знайти; смерть: Бог прийняв; замовкнути навіки*); 3) ФО на позначення ментальних процесів (поява думок, образів, почуттів: *прийти на ум; втілюватися в голову; похолело на серці; зникнення: вивітритися з голови; випустити з уваги*); 4) ФО на позначення руху (поява: *оббивати пороги; влетіти як з пожеару; зникнення: дати тягу; пішов без підшош*); 5) ФО на позначення причинно-наслідкових зв'язків (сприяті появи: *пускати у світ; дати початок*; стати причиною зникнення: *згладити з світу; обернути на тил*); 6) ФО на позначення кількісних характеристик предметів та явищ (поява у певній кількості: *валом валити; плавом пливати; зовсім нема: як в решеті води; кат має*).

Українські та польські ФО з досліджуваними значеннями містять такі компоненти на позначення нематеріального світу: *Бог (Господь) / Bóg (Pan), чорт (дідько, нечистий, нечиста [сила] і т. ін.) / diabeł (czort), душа / dusza, дух / duch*.

У фразеологізмах, об'єднаних семантикою появи, виділяємо більш конкретні значення 'з'являтися', 'народжуватися', 'приходити'. Складник *Бог (Господь) / Bóg (Pan)* вживається в одиницях з позитивним конотативним забарвленням, які засвідчують християнське світосприйняття, покірність волі Божій, віру в Божественний промисел. Так, в українській мові фіксуємо ФО *Бог дав, Господь послав* 'у когось що-небудь народжується, з'являється' (ФСУМ), *Бог несе / приніс* 'хто-небудь з'являється, приходить' (ФСУМ). У польській мові подібні одиниці відсутні, натомість тут є фразема *przyjść z Panem Bogiem* 'про ксьондза: прийти з причастям' (US). Можемо інтерпретувати цю різницю як акцентування уваги на питаннях віри, виділення Бога як першопричини подій, пов'язаних з появою та народженням, в українській фразеології та зосередження на обрядах костюлу в польській.

Семантика зникнення конкретизується передусім у фразеологізмах на позначення смерті. Як в українській, так і в польській мовах маємо великий набір ФО з компонентом *Бог*, що цілком логічно витікає з багатовікового досвіду християнського світогляду. Значна кількість одиниць має подібну структуру. В окремих випадках додаються компоненти *душа, дух*, а смерть у таких фраземах представлена як передавання *душі, духа* Богові: *віддати Богові душу* (СФУМ) / *oddać duszę Bogu, oddać Bogu ducha* (US). Померти – це також *піти до Бога* (СФУМ) / *pójść do Boga* (US) та *спочити в Бозі* (СФУМ) / *spocząć w Bogu* (US), *zasnąć w Panu* (US). Показово, що і в українській, і в польських ФО смерть-

відпочинок є не просто присутністю, відпочинком *коло Бога*, а виступає як поєднання, злиття з Богом, про що свідчить прийменник *в / в*. Подібне спостерігаємо також у кінсичній фраземі *zamknąc w Panu oczy* ‘померти’ (Sk.). Польська фразема *Bóg kogoś wziął, wezwał, powołał do swojej chwały* (US) дещо відрізняється від української *Господь приймає душу* (ФСУМ) перш за все більшим набором дієслівних компонентів (*приймає – wziął, wezwał, powołał*), які в українському фразеологізмі позначають реакцію на прохання, а в польському – активне волевиявлення. Крім того, уточнюючий вираз *do swojej chwały* підкреслює шанобливе ставлення до небіжчика та переконання у його праведності.

Польські словники не фіксують відповідника українському *Бог (Господь) прибрав* (ФСУМ) ‘хто-небудь помер’. Слід зазначити, що семантика цього фразеологізму є дещо обмеженою попри її широке тлумачення у словнику. Як внутрішня форма цієї одиниці, так і власний життєвий досвід показують, що її вживають у випадку смерті людини, яка через хворобу чи інші обставини багато страждала і потребувала постійного догляду. Натомість в українській фразеології відсутній відповідник польському *stanąc przed Bogiem* (US), внутрішня форма якого підказує, що зараз небіжчик відповідає перед Богом за все своє життя. Як бачимо, аналізовані українські та польські фраземи засвідчують християнський світогляд і переконаність у тому, що життя людини знаходиться у руках Божих, а після смерті вона обов’язково повинна звітувати за нього й отримати відповідний вирок.

Показовим є позначення в українській мові відсутності кого-небудь, чого-небудь фразеологізмом *Бог має* (ФСУМ) (*пор. чортма, кат має*). Тут маємо можливість проаналізувати народні погляди на буття і небуття, наявність і зникнення. Як видається, в цьому фразеологізмі відображено переконаність у тому, що небуття сполучається з буттям, включене в нього, воно забезпечується духовною силою – в даному випадку *Богом*. Таким чином, спостерігаємо гармонійність, цілісність світосприйняття.

Семантика *зникнення* конкретизується також у фразеологічних одиницях на позначення *відходу, віддалення, втечі*. Лише у польській мові наявні одиниці *iść, pójść z (Panem) Bogiem* ‘йти геть, віддалятися звідкілься, якнайшвидше втікати (як правило, у наказовій формі)’ (US) та *z Bogiem ‘зворот, що наказує піти, віддалитися звідкілься, залишити когось у спокої’* (US). Така пом’якшена форма наказу піти геть, залишити когось у спокої засвідчує прагнення хоча б формально дотримуватися християнської настанови про любов до всіх людей. Слід зазначити, що остання одиниця має омонім *z Bogiem* ‘формула прощання, яка виражає побажання удачі’ (US). В українській мові їй відповідає фразеологізм *іди [собі] з Богом* ‘форма прощання з побажанням благополуччя, успіху, щастя і т. ін.’ (СФУМ).

Як відомо, у фразеології спостерігається кількісна перевага одиниць з негативною конотацією. І на цьому тлі цілком закономірно виглядає більша

кількість фразем з компонентом *чорт* (дідько, нечистий, нечиста [сила] і т. ін.) / *diabel, czort*, що передають негативне ставлення до факту чиєїсь появи, приходу, чи, навпаки, до зникнення, відходу, відсутності. Так, ідентичними за значенням та формою є такі українські та польські фраземи: *лихий несе, приніс* 'уживається для вираження незадоволення з приводу прибуття когось небажаного куди-небудь або чийого-небудь небажаного руху кудись' (СФУМ) / *diabli kogoś, coś nadali, niosq, przynieśli* (US). Близькими за структурою та значеннями до цих фразеологізмів є такі українські одиниці: *яка нечиста сила занесла* 'уживається для вираження незадоволення, шкодування з приводу прибуття кого-небудь кудись'; *чорт* (дідько, нечистий, нечиста [сила] і т. ін.) *приніс* (поніс), *нечиста [сила] принесла* (понесла) *кого, грубо* 'уживається для вираження незадоволення з приводу небажаної появи когось, чого-небудь або чийогось небажаного відправлення кудись' (СФУМ). Значення 'прибути', 'появитися' не є домінуючими у наведених словникових дефініціях, на перший план тут виступають конотативні семи висловлення незадоволення з приводу зазначених подій.

У наступних фраземах на позначення *смерті, зникнення* також переважає оцінний компонент: *біс узяв* (*вхопив* і т. ін.) *кого, зневажл.* 'хто-небудь помер, загинув // пропав, згинув (про тварину)' (СФУМ) / *diabli wzięli* *coś, kogoś* 'щось зникло, пропало, хтось загинув чи помер' (US); *чорт лизне* (*злиже*), *зневажл., вульг.* 'хто-небудь пропаде або помре' (СФУМ) / *czort kogoś weźmie* 'з кимсь станеться щось погане, хтось помре, поляже, загине' (US). Не має відповідника у порівнюваній мові ФО *віддати чортові* (*дідькові*) *душу*, *зневажл.* 'померти' (СФУМ). Як бачимо, в одиницях на позначення чиєїсь смерті, загибелі, відходу компоненти *Бог, Господь / Bóg (Pan)* – *чорт*, (дідько, нечистий, нечиста [сила] і т. ін.) / *diabel, czort* служать для оцінки цього факту і особи: слова *Бог, Господь* засвідчують повагу, а *біс, чорт* – зневажливе, брутальне ставлення.

У багатьох випадках складник *чорт / diabel* перетворюється у своєрідний знак експресії, вказує на високий ступінь інтенсивності, додатковим засобом посилення якої виступає форма множини. Здебільшого такі фраземи позначають волевиявлення мовця, висловлення побажання, щоб хтось зник, пішов геть, на що прямо вказує дієслівний компонент на позначення руху в наказовій формі: *іди к чорту* (*до біса, к нечистому, під три чорти*) 'уживається для вираження зла, обурення, незадоволення чим-небудь, роздратування з приводу чогось, небажання бачити кого-небудь' (СФУМ) / *idź, wynoś się do diabła, w diabły, do wszystkich diabłów, do stu diabłów* 'іди геть, забирайся негайно' (US).

Не мають українського відповідника польські ФО *rzucić kogoś, coś do diabła, do stu diabłów* 'йти геть, пропасти без сліду, покинути когось чи щось, позбутися когось чи чогось' (Sk.), *iść, pójść do diabła, w diabły, do stu diabłów*

‘звороти, що виражають бажання втекти звідкілься, від чогось, від когось’ (US). Натомість у польській мові не фіксуємо компаративної одиниці типу *тікати як чорт від ладану* (СФУМ), у якій виразно проступає зв’язок із церковним обрядом. Привертає також увагу українська ФО, в якій спостерігаємо звернення до протилежних духовних сил: *давай Боже ноги, а чорт колеса* ‘дуже швидко, квапливо втікати, бігти’ (СФУМ). Видається можливою така її інтерпретація: те, що дається людині від народження (у даному випадку *ноги*), є даром Божим і знаходиться у Божій волі. А те, що вона придумала сама, чим прискорила, змінила темп свого існування, приписується чортові. Пригадаймо, що у християнській традиції поспіх, метушня розглядається як ознака впливу нечистої сили. Крім того, звертання по допомогу одночасно і до Бога, і до чорта засвідчує підсвідоме двовір’я, бажання перестрахувати себе, запоручитися опікою протилежних духовних сил. Слід зазначити, що одиниці такого типу досить рідко зустрічаються в зібраному нами матеріалі, хоча більш свідомий вияв двовір’я зустрічаємо як в українських, так і у польських прислів’ях: *І Богові свічка, й чортові огарок; Богові свічку, а чортові дві / Panu Bogu świeczkę i diabłu ogarek*.

Серед українських одиниць не фіксуємо також відповідника до польської *diabeł ogonem nakrył* ‘про щось, чого не можна знайти, відшукати, хоча воно напевно є десь близько’ (US). Натомість лише в українській мові маємо фразеологізм з більш загальним позначення *зникнення: піти (полетіти) до чорта, к чорту, під три чорти, к бісу* ‘зазнавати цілковитого провалу, краху; пропадати, гинути’ (СФУМ).

Концепт *душа* дослідниками О.В. Урисон [8, 3], Т.В. Булигіною, О.Д. Шмельовим [1, 97], О.О. Селівановою [6, 121] розглядаються як соматизм. Не заперечуючи такого підходу, ми вважаємо за потрібне в межах нашого дослідження цю складову людини віднести до *нематеріального (духовного) світу*. Тільки *душа*, відокремлюючись від тіла, має властивість самостійно функціонувати без нього: *добра душа відлетіла в небо; душа відлетіла з тіла; душа втекла з тіла* ‘хто-небудь помер, загинув’ (СФУМ). Польські словники не фіксують відповідних одиниць, однак самостійність душі, її незалежність виявляється у можливості волевиявлення, відображеній у ФО обох мов: *czego тільки душа бажає (хоче, прагне і т. ін.); скільки душа забажає (запрагне, захоче і т. ін.)* (СФУМ) / *tylę, ile dusza zapragnie, zamarzy; jest wszystko, czego dusza zapragnie* ‘у достатній кількості, доволі’ (US). Для підтвердження погляду на душу як на самостійний орган людини наведемо фраземи, що не входять до кола нашого дослідження. Так, польський словник фіксує одиницю, в якій відповідно до внутрішньої форми *душа* має властивість бачити, вона має очі: *widzieć, ujrzeć, zobaczyć itp. kogoś, coś oczami (oczyma) duszy* ‘увяйти, увяляти щось собі, думати, мріяти про когось, про щось’ (US). В українській фразеології виступають одиниці, внутрішня форма яких приписує душі здатність до почуттів: *душа радіє, душа трепече, душа співає, душа тішиться* (СФУМ).

Показово, що і в українській, і в польській мовах відсутні ФО з цим компонентом, які позначали б *появу*, але в обох мовах фіксуємо значну кількість одиниць з семантикою *зникнення*, а саме *смерті*. Вона уявляється як відокремлення душі від тіла, віддавання душі. Це вже згадувані вище фраземи *віддати Бозові душу / oddać duszę Bogu*, подібні, але не тотожні за складом та значенням фразеологізми *душа вилетіла (відлетіла, втекла і т. ін.) з тіла* ‘хто-небудь помирає, гине // Хто-небудь помер’ (СФУМ) / *dusza, życie z kogoś ucieka* ‘хтось дуже слабкий, помирає’ (US). У польській мові наявна одиниця з більш конкретним значенням *wypłakać duszę* ‘померти з горя’ (Sk.). Тут також є фразеологізм на позначення втечі: *uchodzić z duszą* ‘залишитися живим, втекти’ (Sk.). Українська фразема *душа преставилася чия* ‘хто-небудь помер, загинув’ (СФУМ) містить старослов'янським, який представляє смерть як переміщення душі з одного місця на друге, перехід у вічність.

Дух, так само, як і *душа*, в межах досліджуваних ФО позначає нематеріальну складову людини, те, без чого тіло є мертвим. Як відомо зі Святого Письма, дух може мати різну природу, зумовлену особою, від якої він посилається. Дух Святий животворить усе, як про це сказано у церковному піснеспіві: *Святим Духом всяка душа живиться...* Отже, померти, загинути – це: *випустити дух* (СФУМ) / *wyzionąć ducha* (US); *віддати дух* (СФУМ) / *oddać (Bogu) ducha*; *дух виїшов (вискочив, грубо випер) з кого* (СФУМ); *остатися без духа* (СФУМ); *снутити дух* (СФУМ); *paść, upaść bez ducha, leżeć bez ducha* (Sk.). Тільки в українській мові одиниці з цим компонентом входять до семантичного ряду ‘вбивати’: *виганяти дух* ‘дуже знесилювати кого-небудь чимсь або доводити до смерті’ (СФУМ); *вибити дух (душу)* ‘б'ючи, вбити когонебудь’ (СФУМ). В багатьох випадках компонент *дух* є засобом досягнення експресії: *нема ні духа* ‘нічого немає’; *nie ma (nigdzie) żywego ducha, ani żywego ducha* ‘немає нікого, жодної живої людини’ (SU). Наступні українські фразеологізми не мають польських відповідників: *[i] духу не буде* ‘уживається для вираження запевнення в тому, що хто-небудь більше ніколи не прийде кудись’; *[i] духу не залишиться* ‘хтось буде вщент розбитий, розгромлений’ (СФУМ).

Таким чином, іменники, що позначають явища нематеріального світу, виступають в українських та польських фразеологізмах на позначення народження й смерті, появи, приходу когонебудь кудись й відходу, віддалення, втечі, а також на позначення відсутності. Найбільша кількість одиниць з цими компонентами позначає смерть, загибель, найменша – відхід, втечу. Ці слова створюють емоційно-експресивне тло висловлення з чітким розмежуванням позитивного та негативного ставлення до предмета чи ситуації.

Українські ФО з компонентом *Бог, Господь*, що позначають появу, відбивають акцентування уваги на питаннях віри, виділення Бога як першопричини подій, пов'язаних з появою та народженням. У польських

одиницях спостерігаємо зосередження на обрядах костюлю.

Фраземи обох мов на позначення смерті, що містять названі компоненти, засвідчують християнський світогляд і переконаність у тому, що життя людини знаходиться у руках Божих. Після смерті вона обов'язково повинна дати відповідь за земний шлях і отримати належний вирок. В українській фразеології більш стримано висловлюється думка про праведність небіжчика, натомість у польській наявні одиниці з категоричним судженням про посмертну долю покійного. Деякі українські фраземи подають смерть не лише як звільнення Богом померлого від труднощів земного життя, але й як звільнення його близьких від турбот, пов'язаних з доглядом за близькою людиною.

У досліджуваному матеріалі відбилися народні погляди на буття і небуття, наявність і зникнення. Так, в українських одиницях знаходимо переконання, що небуття сполучається з буттям, включене в нього. Реальність існування забезпечується духовною силою – *Богом*, що засвідчує гармонійність, цілісність світосприйняття. Однак поодинокі випадки звертання по допомогу одночасно і до Бога, і до чорта засвідчують підсвідому двоєвірність, бажання перестрахувати себе, запоручитися опікою протилежних духовних сил.

Фразеологічні одиниці з компонентами *душа, дух / dusza, duch* в обох мовах позначають зникнення, смерть, загибель. В українській фразеології набагато більше фразем на позначення смерті зі словом *душа*. У них її можна трактувати як самостійну складову людини, що, відокремлюючись від тіла після смерті, функціонує самостійно. Лише у польській мові фразеологізм з цим компонентом позначає втечу.

Перспективними у цьому напрямку вбачаємо зіставні дослідження українських та польських фразеологізмів на позначення *появи – зникнення*, що містять слова інших тематичних груп (наприклад, господарська діяльність, назви одягу, взуття, соматизми і под.) з метою представлення комплексного уявлення українців та поляків про ці ключові поняття людського буття.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Бульгіна Т.В. Языковая концептуализация мира: (На материале рус. грамматики) / Татьяна Вячеславовна Бульгина, Алексей Дмитриевич Шмелев. – М. : Языки рус. культуры, 1997. – 576 с.;
2. Дем'яненко Н.Б. Фразеологічна оцінка інтелекту людини («дурень» у польській, українській та російській мовах) / Наталія Борисівна Дем'яненко // Компаративні дослідження слов'янських мов і літератур: Пам'яті академіка Леоніда Булаховського : Збірник наукових праць. – К., 2009. – Вип. 10. – С. 36–41.;
3. Івченко А.О. Польсько-українські фразеологічні контакти та етимологічний аналіз фразеології / Анатолій Олександрович Івченко // *Slavia Orientalis*. – Kraków, 1999. – Т. XLVIII. – № 3. – С. 443–448.;
4. Івченко А.О. Українська народна фразеологія: ареали, етимологія / Анатолій Олександрович Івченко. – Харків : ОКО, 1996. – 158 с.;
5. Кравчук А.М. Структурно-семантичні моделі польської й української

фразеології з власними назвами: поєднання національних та інтернаціональних ознак / Алла Миколаївна Кравчук // Проблеми слов'янознавства. Збірник наукових праць / Під ред. В. Чорнія. – Львів, 1999. – Вип. 50. – С. 97–101; **6.** Селіванова О.О. Нариси з української фразеології (психокогнітивний та етнокультурний аспекти) : монографія / Олена Олександрівна Селіванова. – К. – Черкаси : Брама, 2004. – 276 с.; **7.** Семенюк О.А., Тимофєєва У.В. Фразеологізми з компонентом *людина, люди* в українській, російській, польській мовах: порівняльний та лінгвокультурний аспекти / О.А. Семенюк, У.В. Тимофєєва // Наукові записки. – Вип. 81 (1). – Серія : Філологічні науки (мовознавство) : У 4 ч. – Кіровоград : РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2009. – С.127 – 131; **8.** Урысон Е.В. Фундаментальные способности человека и «наивная» анатомия / Елена Владимировна Урысон // Вопросы языкознания. – 1995. – №3. – С. 3 – 16; **9.** Chlebda W. Idiomy polsko-rosyjskie / W. Chlebda, A. Gołubiewa, J. Wawrzyńczyk, T. Wielg // Польско-русские идиомы. – Warszawa, 2003. – 272 с.; **10.** Daszczyńska I. Rosyjsko-polskie pozorne ekwiwalenty frazeologiczne / I.Daszczyńska. – Słupsk: WSP, 1987; **11.** Kusal K. Русско-польская межъязыковая омонимия в сфере фразеологии / Krzysztof Kusal // Rusų ir lenkų kalbų frazeologinė homonimija // <http://www.biblioteka.vpu.lt/zmogusirzodis/PDF/svetimosioskalbos/2004/Kusal.pdf>.

СПИСОК СКОРОЧЕНЬ НАЗВ ДЖЕРЕЛ:

- СФУМ** Словник фразеологізмів української мови / [укл. В.М. Білоноженко та ін.], НАН України, Інститут української мови, Український мовно-інформаційний фонд. – К. : Наукова думка, 2003. – 1104 с.
- ФСУМ** Фразеологічний словник української мови : у 2 кн. / [уклад. В.М. Білоноженко, В.О.Винник, І.С. Гнатюк та ін.] – К. : Наукова думка, 1993.
- Sk.** Słownik frazeologiczny języka polskiego : W 2 t. / Pod red. S. Skorupki : T. 1. – 2. – Warszawa, 1967 – 1968.
- US** Uniwersalny słownik języka polskiego : W 4 t. / Pod red. S.Dubisza T.1. – 4. – Warszawa, 2006.
- СПИСОК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ:**
- ФО** фразеологічна одиниця.

Ярмак В.І. (Київ, Україна)

Темпоритм поетического дискурса

**как релевантный фактор его стилистического оформления
(на материале переводов поэзии И. А. Бунина на сербский язык)**

У статті на матеріалі прозових творів І. О. Буніна та їх перекладів сербською мовою досліджуються претерити як релевантні елементи когерентності й когезії дискурсу.

Ключові слова: синтетичні претерити, аналітичні претерити, когерентність тексту, когезія тексту, ретардація, логіко-тематична парцеляція тексту, темпоритм претерита.